...Anny 12

פרייז 15 גראשען XIV-טער יאהרגאנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką" 51 (696) „Radomer-Kielcer Leben" היינט 10 זייטען

ראדאמער-קעלצער לעבען

Radom, dnia 17 Grudnia 1937 r.
ראדאם, פרייטאג י"ג טבת תרצ"ח
טעלעפאן פון רעדאקציע 18 - 15

פאראווע פארבערײ
און כעמישע פראלניע
A.
HEMPEL
פאבריק און צענטראלע אלטע שטאדט 7
פיליאלן:
זשעראמסקי 1
זשעראמסקי 21
זשעראמסקי 59
טראוגוטא 11
קעלנער צו וואשען צו 15 גר.

ר' אברהם אליעזר ליפא דען ז"ל

פערגאנגענעם שבת פארטאגס איז געשטארבען ר' אברהם ליפא דען!

ווער דער פערשטארבענער איז געווען און וואס פאר א גרויסע ראליע ס'האט געשפילט זיין הויז אויפ'ן געביטס פון צדקה — דאס איז דער גאנצער שטאדט גוט באוואוסט. אין די מלחמה-יאהרען ווען הונגער, נויט און מגפה האבען גע- בושעוועט מיט א בייזן קראפט, איז זיין הויז געשטאנען אפען און פארזארגט אלע הונגעריגע, ליידענדע און שמאכ- טענדע. די צדקה, וואס איז ארויסגעגאנגען פון זיין הויז איז געווען אין לשמה. צווישען ר' אברהם ליפא און זיין ווייב, די צדיקת ריוועל דען, איז געגאנגען א געוועט אויף צדקה און מעשים טובים. איינער דעם צווייטען האט גע- וואלט איבערשטייגען, ס'איז פשוט געווען צו באוואונדערן דאס סבלנות און דאס גוטע הארץ פון ר' אברהם ליפא, וועלכער האט זיך קיינמאהל נישט געבייזערט און אפילו נישט רעאגירט און נישט געמאכט קיין קרומע מינע, ווען זיין ווייב די אשת חיל האט פון איהם ארויסגענומען די מלבושים און דאס איבערבעט און עס צוטיילט צווישען נויטבעדערפטיגע. דאס איז נישט קיין גוזמא, נאר אזוי רע- דען לעבעדיגע פאקטען. ער האט בלויז ארויסגענומען א תנאי, אז אין די מצוות און מעשים-טובים פון זיין ווייב זאל ער האבען א גלייכען חלק אויף יענער וועלט. ס'איז געווען וועגען דעם א דין תורה און ס'איז אויסגעשריבען געווארען א כתב, אויף וועלכען מאן און ווייב, די צוויי גוטהארציגע מענשען האבען זיך גע'חתמ'עט.

נאך פאר דער מלחמה, ווען מ'האט איינגעפרישט די שוהל, איז די מזרח-וואנד געבליבען נישט פערענדיגט. אין דער צווישען-צייט איז אויסגעבראכען די קריעג און די רושטאוואניע איז געבליבען שטעהן אין שוהל, פערשטע- לענדיג די גאנצע מזרח-וואנד. דאס האט אזוי געדויערט גאנצע חדשים, ביז ר' אברהם ליפא האט מיט זיין אייגען געלד געלאזט פערענדיגען דעם רע- מאנט, וואס האט דאן געקאסט א גרויסע סומע. ער איז געווען אויך דער- וואס האט פינאנסירט די ערשטע חלוצישע פערמע אויף דער זאמלינע, וואו די ראדאמער נאציאנאלע יודישע יוגענד האט בעארבייט די ערד און פער- פלאנצט פערשידענע ירקות, דורכמאכענדיג די ערשטע הכשרה אויף עולה צו זיין קיין ארץ ישראל.

ערשט יענע וואך האבען צוויי ראדאמער יונגעלייט ראָ- זענבערג און לאנדוי געשריבען א בריעף צו זייערע עלטערן, וואו זיי גיבען איבער, אז בעזוכענדיג די צענטראלע פון קרן קימת אין ירושלים, אין דער ביורא פון ציוניסטישען מנהיג און דירעקטאר פון קק"ל, מנחם מענדעל אוסישקין, האבען זיי געפונען פערשריבען אין דעם ספר הזהב דעם נאמען פון ר' אברהם ליפא דען, וואס האט געמאכט אויף זיי א גרויסען איינדרוק.

אין יענע צייטען, ווען דאס הויז פון ר' אברהם ליפא דען האט געהאט אברהם אבינו'ס אפענע טהירען פון אלע זייטען, איז ער גאנצע טעג ארומגעפארען מיט זיין ברישקע בעלאדענט מיט פראוויאנט און מיט נאך אנדערע גוטע זאכען אלס מתנות אויף ברית'ען און חתונות ביי ארימע מענשען. א סך יונגע חתנים א פויערגעהענדיג פון אונטער דער חופה, האט ער ערטיילט קרעדיט צום האנדלען און געמאכט פון זיי סוחרים, אז זיי זאלען זיך קענען אליין מפרנס זיין בכבוד.

א סך, זעהר א סך שבחים לאזט זיך נאכזאגען דעם דאָ- זיגען איידעלען מענש און וואריעמער יוד. עס איז שווער דא אלע אויסצורעכענען. מיר ווילען נאר צוגעבען איין פרט. אין זיינע הייזער וואהנען ביז'ן היינטיגען טאג ארימע מענשען, וואס צאהלען נישט קיין דירה-געלד און ער האט געגען זיי קיינמאהל נישט אנגע- ווענדעט קיין רעפרעסיווע מיטלען.

* * *

זונטאג איז פארגעקומען די לויה. נישט געקוקט אויפ'ן שלאקס רעגען האבען געשטרומט טויזענדטער מענשען פון אלע עקען שטאדט, כדי אפצוגעבען איהם דעם לעצטען כבוד. מ'האט איהם געטראגען איבער'ן גאנצען וועג פון זיין וואה- נונג פון מאלטשעווסקי 9 ביז צו דער שוהל. פאראויס זענען געגאנגען די קינדער פון ביידע תלמוד-תורות, די קינדער פון בית-יתומים און אויסגערופען דעם „צדק לפניו יהלך". נאך זיי זענען געגאנגען די אלטע לייט פון מושב- זקנים און צום סוף האט זיך געצויגען א ריזיגער עולם פון אלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג. אויף דער שפיטאלנע גאס האט זיך דער לויה- צוג אפגעשטעלט און מ'האט דעם נפטר אריינגענומען אין הויף פון זיין בית- מדרש. דארט האט איהם מספיד געווען דער מורה הוראה ר' אפרים יורמאן.

ענדע 10 - טע זייט

ווילט איהר האבען קלארע, זויבערע וועש, נייע גארדעראבעס, שניי-ווייסע פארהאנגען,
גיעט נאר צו וואשען און פארבען אין דער בעקאנטער
כעמישער פארבערײ און פראלניע פון דער ערשטקלאסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje Zeromskego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס'האט זיך ניט איבערציינגט זאל פרובן און וועט זיין ענטציקט פון דער שנעלער, עסטעטישער און פאכמענישער ארבייט. ס'ווערט אויך געוואשען אויף טריקען — ביליגע פרייזען! — פינקטליכע אויספיהרונג סאלידע בעהאנדלונג קומט און איבערציינגט אייך
צענטראלע: אלטע שטאדט 7 אפיצ. טעל 70 - 19
פיליעס: זשעראמסקי 1, טראוגוטא 11
זשעראמסקי 21, זשעראמסקי 59

ביליג צו וואשען סאפעלושן

פון דער צווייטער זייט ים שיקען מיר איבער א טיפען און הארציגען מיטגעפיהל דעם חשוב'ען, איניציאטיהפולען פרעזעס פון דער ראדאמער יודישער קהלה און פון שפיטאל-ראט

ה' מרדכי דען

צוליב דעם גרויסען און שמערצליכען פערלוסט דורכ'ן טויט פון זיין ליבען און טייערען פאטער

ר' אברהם ליפא דען נ. ע.

זאל ער א טרייסט געפונען אין זיין מיהפולער, איבערגעגעבענער ארבייט לטובת אונזערע ראדאמער ברידער און שוועסטער

דער אלגעמיינער ראדאמער רעליעף אין ניו-יארק

וועלכער נעמט ארום פאלגענדע סאסייטעס:

First Radomer congregation
Indep. Radomer Lad Aid society
Radomer Culture Center Inc
Radomer Br. 369 Workmen's Circle
Radomer Br 22
Radomer Br. 378 W. C.

בזה הננו מביעים את רגשי השתתפותנו בצערו הגדול של יושב ראש השלטון הקהלה

מר מרדכי דען

במות עליו אביו היקר המצוין במעלות טובות ומדות נכונות

ר' אברהם אליעזר ליפא נ. ע.

בעבודתו הצבורית ימצא תנחומים לנפשו והמקום ינחמהו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

השלטון הקהלה העברית ברדום.

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דעם חשוב'ען פרעזעס פון שפיטאל-ראט

ה' מרדכי דען

צוליב'ן טויט פון זיין איבעראל - געשעצטען פאטער

ר' אברהם אליעזר ליפא דען נ. ע.

אין זיין איבערגעגעבענער ארבייט לטובת דעם שפיטאל און די יודישע קראנקע זאל ער א טרייסט געפונען.

דער שפיטאל-ראט

אין ראדאם.

Wyrazy szczerego współczucia

P. PREZESOWI

M. DENOWI

z powodu śmierci

B. P.

OJCA JEGO

składają

Pracownicy Cegielni

p. f. „CEGŁA" na firleju

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

דעם פרעזעס מרדכי דען

צוליב'ן טויט פון זיין

פאטער נ. ע.

זאל ער א טרייסט געפינען אין זיין געזעלשאפטליכע ארבייט

די פערוואלטונג פון בית-יתומים און מושב-זקנים

אין ראדאם.

Członkini naszej

p. J. DENOWEJ oraz Jej MĘŻOWI

najszczersze współczucia z powodu śmierci

B. P.

Ojca ICH

wyrażą „CHINUCH - JELUDIM"

w Radomiu.

וועגן דער פאטענטען=אקציע

(סוף)

כדי צו מאביליזירען וואס גרעסערע סומעס פאר דער פאטענטען-אקציע ווער'ן אין א טייל קאסעס געריפען ספעציעלע פערזאמלונגען. א באריכט פון אזא פערזאמלונג לייענען מיר אין פ״ה נר. 37 וועגען סאבאלקע. די פערזאמלונג האט באשלאסען, אז יעדער מיטגליד, וואס האט די מעגליכקייט דערצו באַרגט אויס דער קאסע צו 10 זל. די הלואה וועט ארייננראגען א סכום פון 800 זל. די הלואות וועלען אוריקגעצאהלט ווערען לויט א גורל.

אין אנדערע פונקטען האבען די לוים, וואס נויטיגען זיך אין הלוואות אויף פאטענטען פארצוג לגבי אנדערע. אויך די ארויסגעגעבענע הלוואות ווערען ערפיילט אויף גינסטיגע באדינגונגען, ווי למשל, אויף לענגערע טערמינען אין קלענערע ראטעס, כדי זיי זאלען נישט באשווערען דאס אפצאלען די נארמאלע ראטעס פון הלוואות.

די פאטענטען-אקציע באגרעניצט זיך נישט בלויז צו דער קרעדיט-הילף.

דער עצם פאקט פון אויסקויפען פאטענטען איז פארבונדען מיט א גאנצער ריי פארמאליטעטען, אויף וועלכע עס קען זיך נישט דער ארעמער קליינשטעטלדיגער קליינהענדלער און האנדווערקער. די גמילת-חסדים-קאסעס פארמיטלען אלזא צווישען די קליינהענדלער און האנדווערקער, און דער שטייערען-מאכט. די קאסעס קויפען אויס די פאטענטען אין שטייער-אמט און טיילען זיי דאן פונאנדער צווישען די לוים.

„די ג״ח-קאסע — שרייבט דער ה׳ גאַס-פרידי פון זאלעשטשיקי — איז א הויפט-אפנעמער פון פאטענטען ביים שטייער-אמט און דערנאך קויפען די סוחרים עס אויס אין קליינע ראטעס״.

דאס זעלבע שרייבט כוראבין: „זינט די ג״ח קאסע איז ביי אונז אנטשטאנען איז איינגעפיהרט, אז אלע יאהר, ווען עס קומט דער סעזאן פון פאטענטען, דעלעגירט די ג״ח קאסע אויס א ספעציעלען דעלעגאט, וועלכער קויפט אויס פאטענטען פאר אלע ארעמע קליינהענדלער און האנדווערקער, וועלכע צאהלען זיך נאכער אויס אין קליינע וועכענטליכע ראטעס אין דער ג״ח-קאסע״.

ווען פאר דעם ניי יאהר עס קומט פאטענטען אויסצוקויפען, האבען ווי געוויינליך די יודען נישט קיין געלט, רעמאלט איז די ג״ח-קאסע א הויפט-אפנעמער פון פאטענטען.

וויכטיג איז אויך דאס באפרייען די ג״ח קאסעס פון פערשידענע צושלאגען און אפצאלען, וואס ווערען גענומען אויסער דעם אפצאהל פון פאטענט. מיט דערגרייכונגען אויף דעם געביט שטאלצירט די ג״ח קאסע אין לאשטשעוו: „ביים אויסקויפען די פאטענטען יאהר-יעהרליך באמיט זיך די ג״ח-קאסע, אז פון די פערשידענע אפצאהלען און צושלאגען, וואס ווער'ען גענומען אויס'ן ארט פון מארקעס פאר אינסטיטוציעס, זאלען באפרייט ווערען די ארעמע האנדווערקער און קליינהענדלער. עס ווערט צונויפגעשטעלט א רשימה און איבערגעשיקט אין שטייער-אמט מיט א בקשה צו באפרייען זיי פון אפצאהל. דאס דאזיגע ווערט פאזיטיוו דערלעדיקט״.

צום סוף ברענגען מיר נאך איינצעלנע אויסצוגען פון די באריכטען פון די ג״ח קאסעס וועגן די פאטענטען: „ווען עס קומט די צייט פון פאטענטען, שרייבט קאזשאנגרודעק, פאר ניי-יאהר איז דאך שוין א טראדיציע פון יאהרען, אז 50% פון אלע פאטענטען ווערען אויסגעקויפט אויסשליסליך דורך די געלדער פון הלוואות אין דער ג״ח-קאסע״.

אשיק שרייבט: אויפ'ן געביט פון דער פאטענטען אקציע האבען מיר אויך צו פארצייכענען א געוויסען פארדינסט. יעדער ארעמער קרעמער אדער בעל-מלאכה באקומט פאר ניי-יאהר, אויסער דער נארמאלע הלואה, א הלואה אויס-קויפען א פאטענט אויף אויסצוצאלען אין נאר קליינע ראטעס. אזוי ארום מיידען זיי אויס צו באצאהלען געלד-שטראפען פאר נישט אויסגעקויפען צו דער געהעריגער צייט״.

„די שפייז - געוועלבער-לייענען מיר אין באריכט פון לאמיאנקע — זענען געווען גענצליך רואנירט אזוי, אז א טייל האבען נישט געקענט אויסקויפען קיין פאטענטען. די ג״ח קאסע האט ארויסגעגעבען ספעציעלע הלאות אויף פאטענטען און גלייכצייטיק האבען די זעלבע גענאסען פון די נארמאלע הלוואות״.

קאוועל שרייבט: „יעדעס יאהר ווערט ספעציעל רעזערווירט א טייל פאנד פאר הלוואות אויף פאטענטען-צוועקען פאר סוחרים, וועלכע זענען נישט בכח מיטאמאל אויסצוקויפען פאטענטען״.

ווי מען ארגאניזירט הילף אין שטעדט און שטעטלעך פאר ארימע יודישע סוחרים אויף פאטענטען —

דער ספעציעל צוגעשיקטער באריכט פון דער „פאלקס=הילף״ פאר'ן „ראדאמער-קעלצער=לעבען״ איז אויך וויכטיג פאר ראדאם און קעלץ

ווי אזוי א וועהלער האט מיך אגיטירט.

(דערצעהלט פון א קא־טען = פערשפרייטער צום יודישען פאלקס=קאנגרעס)

איך האב זיך לעצטענס אליין מאביליזירט: איך בין א פערשפרייטער פון וואהל-קארטען צום יורישען פאלקס-קאנגרעס. איך געה אין די קלעפער און בויי-דעס-שטובען. עס פיהרען מיך שטיגען אראפ, ווו זון קומט קיינמאל נישט צו, כ'דראפע זיך ארויף, ווו ווינט שפילט מיט דאך-בלעך. וואס מער איך בעזוך די יורישע ארימקייט זעה איך, ווי וויכטיג עס איז מיין שליחות.

די טעג בין איך אריינגעקומען אין איינעם פון יענע הקומות און דערזעהן דארט אין שטוב אן אלטען י ו ד, וואס האלט זיך קוים אויף די פיס. די דעקאראציע ארום, די נויט, וואס האט ארויסגעקוקט פון אלע ווינקעלעך, האט מיר צוריקגעשטויסען, איך האב צו זיך געזאגט: דער יוד האט נישט קיין 10 גר. ביי דער נשמה, און ווען ער האט יא, זאל ער בעסער דערפאר קויפען א גלאז מילך.

אך האב גענומען זיך צוריקציען צו דער טיר און געוואלט ארויסגעהן. דער יוד האט זיך צו מיר דערנענטערט, מיט זיין געלב-מיר פנים געשמייכעלט און געפרעגט:

— איר האט עפעס געוואלט?

כ'וויים אליין נישט פון וואנען עס האט זיך צו מיר גענומען דרייסטקייט. איך האב ארויסגענומען דאס בלאקעל מיט קארטען און געזאגט: דאס בין איך געקומען פארקויפען וואהל-קארטען צום קאנגרעס געגען אנטיסעמיטיזם!

— זיצט, ברוך הבא! — האט דער יוד מיר צוגעריקט א בענקעל אויף דריי פיס און, ווי א שולדינער אין אן עבירה צו מיר געזאגט:

— כ'בעט אייך איבער, וואס כ'האב אייך מטריח געווען, איר זאלט זיך שלעפען איבער אזוי פיעל שטיגען. איך וואב שוין לאנג געוואלט אויסקויפען אזא קארט, וועגען וועלכע מיין זון האט מיר דערצעהלט, נאר איר ווייסט נישט — דער קאפ איז יעדען היינט פארדרעהט פון צרות. מיין ווייב, א מארק-הענדלערין, האט שוין לאנג נישט געזעהן גראשען פארדינסט פאר די אויגען. און מיין זון א דראזשקאזש גאכרעם, ווי עס האט זיך אנגעהויבען די באיקאט-אקציע. פארדינט ער במעט גארנישט, און איך אליין בין ארבייטס-לאז.

דער יוד האט זיך פערהיסט, צוגע-גאנגען צו א קאמאדע, ארויסגענומען א גלאז און דערפון ארויסגעשיט עטליכע קליינע מטבעות, צוויי ווייסע צענערלעך 5 צווייערס פאר וואהל קארטען.

ער האט זיי מיר געגעבען מיט ציטערדיגע פינגער און געזאגט:

— פאר'וואס שטעהט איר נישט אין בית-המדרש, אין די שוהלן מיט קארטען? דאס איז דאך דער איינציגער מיטעל געגען זייער „הבה נתחכמה״. ארדבא, זאגט וועלכער יוד וועט זיך דערפון אפזאגען? עס איז דאך נישטא היינט קיין איין שטוב, ווו די פארלאגע ברענט נישט אונטער די פיס! אלע צוזאמען מוזען אויפהויבען אזא געשריי, אז מיר אליין וועלען ערשט זעהן, ווי ביטער עס איז אונז! מיר זענען דאך צעריסען, ווי א ברוגזע משפחה, איינער ווייסט נישט פון נאנטסטענס חורבן.

אז איך האב פערלאזט דעם יודענס שטוב האב איך מיר געטראכט: מען דארף קיינעם נישט אגיטירען מיט הויכע ווערטער, מען דארף בלויז אויסמאלען דעם יודענס שטוב און איבערגעבען זיינע פשוטע דבורים: עס איז א קאנגרעס געגען „הבה נתחכמה״...

מ. ק.

14 טעג אין יודישען שפיטאל אין ראדאם.

(א פרוב פון א רעפארטאזש)

ווען איהר פיהלט א ווייטאג אין זיך, אז עפעס טאטשעט אייך א ווערימעל און לאזט אייך ביינאכט נישט שלאפען און בייטאג נישט ארבייטען, דאן איז קיין קאטאוועס נישט, איר לאזט זיך בעהאנדלען פון א דאקטאר - ספעציאליסט און ווען ער זאגט אייך: שניידען די בלינדארם, אזוי בעפאלט אייך א מורא פארן ביסעל לעבען... ווער שמועסט, אז איר זענט נאך אזוי יונג און איר האט נאך אזוי קנאפ געווינדיגט אויף דער וועלט...

• • •

איך בין אנגעקומען אויף אפעראציע פון בלינדארם אין יודישן שפיטאל. מען מוז מודה זיין א פיין איינגעריכטעט שפיטאל, אויסערעמאנטירט עלעגאנט און אויך אין היגיענישען זין העכסט לייטיש. איך בעקום דאס בעטעל נום. 4. אין זאל אויפ'ן נאמען פון סאנע בעקערמאן. אין זאל געפונען זיך שוין 6 קראנקע, צווישען זיי א ראדאמער מורה הוראה פון סקארשאיזער גאס. 3 בעטלעך זענען ליידיג, אבער צומארגענס קומען או נאך קראנקע און אוגזער זאל ווערט פול. אזוי אויך אנדערע זאלען פון דער מענער-אפטיילונג. דער ערשטער שטאק, וועלכער איז רעזערווירט פאר דער פרויען - אפטיילונג איז אויך איבערפולט מיט קראנקע. דארט אין דער פרויען אבטיילונג געפונען זיך זער ערנסטע קראנקע, אין געגענזאץ צו דער מענער אפטיילונג, וואו עס געפונען זיך לונגען-לייר-ענדע, נירן און כירורגישע קראנקע.

מיט קליינע אויסנאמען, רעקרוטירען זיך די קראנקע אין יודישען שפיטאל אין ראדאם פון די ארעמסטע שיכטען פון די יודישע בעפעלקערונג אין ראדאם און אומגעגנד. אבער אויך פון גאנץ ווייט קען מען דא טרעפען קראנקע. אזוי למשל געפונען זיך דא קראנקע פון שירלאוויעץ, אסטראוויעץ, קאזשעניץ, קאנקס, סקארזשיסק און אפילו פון לאדוש און ווארשע. אין מאמענט ווען איך פערלאז דאס שפיטאל, האבען זיך געפונען עטליכע פערציג קראנקע, דערונטער 4 קריסטען.

די בעציהונג צו די קראנקע מצד די דאקטוירים און קראנקען - שוועסטער איז זעהר אנ'איבערגעגעבענע און פריינדליכע. זעלטען וואו נאך עס טרעפט אזא ווארימע און פאטערליכע בעהאנדלונג פון קראנקען, ווי עס איז אין יודישען שפיטאל אין ראדאם. שוין אפגערעדט פונ'ם ארדינאטאר ד״ר קליינבערגער, אבער אויך דער ליבער יונגער ד״ר נויפעלד און די דאקטוירים פאסטמאן, גוטמאן, וויטאנסקי א. א. ארבייטען געוויסענהאפט און איבערגעגעבען. דער קראנקער פילט זיך דעריבער דערהויבען און מאראליש געשטארקט. אזעלכע איז אויך די בעהאנדלונג פון די 2 קראנקען-שוועסטער: די פעהיגע און העכסט סימפאטישע פריילין דארא און די גוטהארציגע און באמת איידעלע פריילין סאניא. די ארבייט פון די אויבענדערמאנטע צוויי קראנקען - שוועסטער איז א זעהר שווערע, דערמיט, וואס אויסער בייטאג מוז איינע פון זיי אומגיין ביי די קראנקע אויך א גאנצע נאכט. אזוי ווערט דער נאכט - דיזשור געטיילט: איין טאג די פריילין דארא און דעם צווייטען טאג די פריילין סאניא.

קיין דיזשורירענדער דאקטאר ביי-נאכט איז נישטא. אין דרינגענדע פאלען, ווערט א דאקטאר ארויסגערופען טעלעפאניש דורך די אמטירענדע קראנקען-שוועסטער. זאל מיר דא ערלויבט זיין צו מאכען א בעמערקונג, אז אזא צושטאנד איז ווייט נישט בעפרידיגענד אין יודישען שפיטאל און די פראגע פון א נאכט-דיזשור פון אנ'ארצט, דארף זיך געפונען אויף דער טאג - ארדנונג פון דער נאהענטסטע זיצונג פון שפיטאל-ראט.

א באזונדער קאפיטעל פאר זיך איז די ארמיניסטראציע פון יודישען שפיטאל אין ראדאם. אלס אויכערליכער בעאבאכטער מוז איך פעסטשטעלען, אז אלץ איז אין בעסטען ארדנונג. דער אינטענדענט ה׳ העלפאנט איז אביסעל צו „פויבסטליך״ אבער מען מוז עס אים נעמען פאר ליב, וויל מען קען עס איהם פערענטפערען, אז ער טוט עס לטובת דעם שפיטאל. אבער די טעטיגקייט פון „גאספאדאזש״ ה׳ צוקערמאן, הגם זיין אויפגאבע איז די קאנטראלע איבער די וועש, דאך איז ער אומע-

6 פער'משפט און 6 פרייגעשפראכן

דער אורטייל אין פראצעס פון די 12 מאגיסטראט-בעאמטע

12 מאגיסטראט-בעאמטע האבען געהאט א פראצעס אין היגען קרייז-געריכט פאר ארויסרופען א שטרייק דעם 21 דעצעמבער 1936. דער שטרייק האט געטראגען דעם כאראקטער פון א פראטעסט פאר נישט אנערקענען זיי דורך דער מאכט די הלואה וואס איז געגאנגען אויף אויסצוגלייכען א ספעציעלען פאדאמעק.

היות דער שטרייק האט אנגעהאלטען 5 און א האלבע שעה זענען די 12 בעאמטע צוגעצויגען געווארען צו געריכטליכע פעראנטווארטליכקייט אונטער דער בעשולדיגונג, דאס די צייט פון שטרייק האט שאדען געברענגט דעם געזעלשאפטליכען אינטערעס.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארען 8 עדות, צווישען וועלכע ס'האבען זיך געפונען דער שטאדט-פרעזידענט אדוו. שטשאטינסקי און דער סעקרעטאר פון דער שטאדט-פערוואלטונג קאוואלטשיק.

די בעאמטע זענען פערטיידיקט געווארען פון די אדוואקאטען לינדעמאן פון ראדאם און שומאנסקי פון ווארשא.

אדוו. שומאנסקי האט געשטעלט א פארשלאג אבצולעגען דעם פראצעס און מ'זאל ארויסרופען אלס עדות דעם גענעראל-סעקרעטאר פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען פון ווארשא, אראנסקי. פראקוראר דאטקיעוויטש איז ארויסגעטרעטען געגען און דאס געריכט האט נאך א בעראטונג בעשלאסען דעם פראצעס ווייטער צו פיהרען און דעם עדות נישט ארויסצורופען.

די בעאמטע האבען זיך צו קיין שולד נישט אנערקענט, ערקלערענדיק, אז בעתן שטרייק האבען זיי געזארגט דערפאר, אז דער געזעלשאפטליכער אינטערעס זאל נישט ליידען.

דער פרעזידענט שטשאווינסקי און סעקרעטאר קאוואלטשיק האבען געגעבען פאר די בעשולדיגטע זעהר גינסטיגע ערקלערונגען.

דער פראקוראר האט אין זיין רעדע אונטערגעהאלטען די בעשולדיגונג, פאדערענדיג פאר אלע שטראף.

אדוו. שומאנסקי אין זיין פערטיידיגונגס-רעדע האט געזאגט, אז אין פערלויף פון איין יאהר קומען פאר אין פוילען 300 שטרייקען פון שטאדט אינסטיטוציעס; אז אזעלכע שטרייקען זענען אויך געווען אין לעמבערג און אין אנדערע שטעט; אז אין ווארשא איז געווען א שטרייק פון די טראמוואיען און דאך האט מען קיינעם נישט בעשולדיקט; די ראדאמער מאגיסטראט-בעאמטע זענען נאר פיאנערען, וועלכע קעמפען פאר א בעסערען מארגען. און אפשר אויך פאר אייך ה"ה ריכטער קעמפען אט די בעשולדיקטע און דעריבער ברויכען זיי אלע בעפרייט ווערען.

אדוו. לינדעמאן האט דערמאנט וועגען דעם שטרייק פון די געריכט'ס-בעאמטע אין ראדאם, וועלכע זענען דאך נישט צוגעצויגען געווארען צו פעראנטווארטליכקייט.

אין צווייטען טאג פון פראצעס איז ארויסגעטראגען געווארען דער משפט: העינע און פיאסקאווסקי א יאהר תפיסה, קוראווסקי, איוואנסקי, סאיאנאווסקי און סאליס צו 8 מאנאטען יעדער; די שטראף איז זיי אבגעלייגט געווארען אויף 3 יאהר. די איבריגע 6 זענען געווארען פריי געשפראכען. אר.

ד"ר ל. ראזענבלום
אקושעריע או פרויען-קראנקהייטען
האט בטנייט די אויפנאמען
ראדאם, מאניושקי, נומ. 18. טעלעפ. 30 - 16
אויפנאהמ'ס-שעה'ען ביז 10 פריה און פון 4 ביז 7 אווענד.

Najlepsze, najmilsze i najtańsze
prezenty dla rodziny i przyjaciół
to
kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne.
Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskim Towarzystwie Elektrycznym
Sp. Akc. w Radomiu
ul. Traugutta 53

יודישע ארבייטסלאזע וועלען געניסען פון דער ווינטער-הילף.

די יודישע גמינע בעמיהט זיך, אז פון דער ווינטער-הילף, זאלען אויך געניסען יודישע ארבייטסלאזע. ביים היינטיגען טאג איז דורך דער אינטערווענץ פון דער גמינע אריינגעטראגען געווארען אין דער אלגעמיינער רעגיסטראציע ביים היגען קאמיטעט פון דער ווינטער-הילף, בערך 30 יודישע ארבייטסלאזע פאמיליעס. די איבעריגע יודישע ארבייטסלאזע, וועלכע האבען זיך רעגיסטרירט אין דער גמינע, ברויכען אנגעבען אינדיווידועלע ביטעס אין קאמיטעט פון דער ווינטער-הילף.

אין דער גמינע האבען זיך רעגיסטרירט בערך הונדערט ארבייטסלאזע פאמיליעס.

אין וועלכען ענין, האט אויך אינטערווענירט ד"ר פאסטמאן אין נאמען פון יודישען ראטמענער-קלוב ביים ראדאמער דעפוטאט קאסטשיקאווסקי, וועלכער האט צוגעזאגט, אז דער קאמיטעט וועט נישט מאכען קיין אונטערשייד צווישען נאציאנאליטעטען און גלויבען.

פאר גראשענס קען מען אויפהאלטען א וויכטיגע פראדוקטיווע פלאצובקע אין שטאדט.

יאהרען לאנג האט מען ביי אונז געהערט וועגען בעשאפען אן אבטיילונג פון „ארט". ענדליך נאך פיעל שוועריגקייטען איז אויסגעפינען געווארען א געהעריגער לאקאל און נאך א סך בעמיהונגען איז ארויסגעגעבען געווארען א קאנצעסיע פון קוראטאריום אין קראקא, צו עפענען דעם „ארט" אין ראדאם. אלזא די פראגע פון לאקאל און פארמאליטעטען זענען געבראכט געווארען אין ארדנונג. איצט ברויך מען צוטרעטען צו רעאלע זאכען, נעמליך, עפענען קורסען און לערנען מיט יודישע יונגעלייט מלאכות אין טעארעטישען און פראקטישען זין.

די געזעלש. „ארט" איז פערצווייגט אין א גאנצע רייהע שטעדט און שטעדטלעך. איבעראל ענטוויקלען זיך די אבטיילונגען פון „ארט" זעהר גוט און גיבען ארויס יאהר-יעהרליך פיעל שילער און שילערינס, וועלכע בעזיצען גרינדליך פערשידענערליי פאכען און ווערען דערנאך זעלבסטשטענדיגע מענשען, וואס קענען זיך בעוועגען אין לעבען און פערדינען אויף זייער חיונה. אויך אין ראדאם איז אזא אבטיילונג ממש א נויטווענדיגקייט און זי האט שוין געברויכט פון לאנג ביי אונז עגזיסטירען. אין ראדאם זענען דא גענוג יונגעלייט, סיי פרויען, און סיי מענער, וואס דרעהען זיך ארום פולשטענדיג אהן א בעשעפטיגונג און אהן א פאך אין די הענד. פאר אזעלכע מענשען איז „ארט" א ברכה; דא קענען זיי ערלערנען א מלאכה אויפ'ן אנשטענדיגסטען און פראדוקטיווסטען אופן און דערנאך זיך בענוצען דערמיט הן אין פאל פון עמיגראציע והן עווענטועל זיך איינארדנען דא אויפ'ן ארט גופא.

די יודישע געזעלשאפט ברויך בלי שום ספק בעגריסען די ענטשטעהונג פון אזא לאקאלע אבטיילונג און שטיצען, איינשרייבענדיג זיך אלס מיטגלידער.

די צענטראלע פון „ארט" אין ווארשא האט דעם לאקאל בעשאפען. חוץ דעם קומט זי אנטקעגען מיט אנ'אנועהעווידיגען ביטראג אין בודושעט, פון וועלכען עס בלייבט אבער א גרויסער טייל, וואס ברויך על פי דין ועל פי יושר געדעקט ווערען פון דער שטאדט. און דא ווערט נישט פערלאנגט קיין ריזיגע סומעס. די היגע „ארט"-אבטיילונג בעט נאר פון די ראדאמער יודען א בעשיידענעם מאנאטליכען אבצאהל פון 50 גר. ביז 1 זל. דאס איז עס איינגאנצען און א וויכטיגע פראדוקטיווע פלאצובקע קען אויפגעהאלטען ווערען ביי אונז אין שטאדט.

העכער 10 טויז. זל. פאר 156 דעקלאראנטען

אויף דער זיצונג פון דער גמילת-חסד-קאסע זונטאג דעם 11 גרודזיען ה. י. זענען בעטראכט געווארען 79 דעקלאראציעס און ס'זענען ערטיילט געווארען הלוואות אויף א סומע 5240 זל.

מיט צוויי וואכען פריהער, זונטאג דעם 28 ליסטאפאד ה. י. זענען בעטראכט געווארען 77 דעקלאראציעס און ס'זענען ערטיילט געווארען הלוואות אויף א סומע 5050 זל. צוזאמען אלזא 156 דעקלאראציעס און 10 290 זל. הלוואות אויף צוויי זיצונגען אין משך פון צוויי וואכען.

רפואות, עס איז אפילו נישטא מיט וואס איהם מחיה צו זיין. פרעג איך דיר, רבש"ע פאר וואס קומט דאס מיר אזא אבקימעניש? ווארום שיקסט דו מיך נישט אין די רייכע הייזער, וואו מענשען וואהנען אין גרויסע, שעהנע צימערן, לעבען אין וואוילטאג און האבען כל-טוב? — געדענקט מיין טייערע שכינה, געדענק! — האט דער אויבערשטער געענטפערט. — איך גיב דיין רצון מקיים זיין. פון היינט אן און ווייטער וועסט דו זיך איבערטראגען אין די רייכע הייזער צו די נגידים!

און אזוי איז געווען. די גבירים האבען אנגעהויבען קרענקען און די שכינה האט שוין גערוהט אין גרויסע שעהנע צימערן, צוקאפענס פון קלארע ווייכע קישענס און גאנצע מיינע בעטען און מעהר דעם צער פון דלות נישט געזעהן אז די גבירים האבען דערזעהן אזא מעשה, האבען זיי זיך מיישב געווען און געמאכט א שפיטאל פאר ארימע לייט; אז דער ארימאן זאל ליגען אין א ריינעם לופטיגען צימער, אין א ווייכען בעט, און זאל האבען א דאקטער מיט רפואות. דאן וועט די שכינה צוריק איבערטראגען זיך צו די ארימע לייט, און זיי, די גבירים, וועלען אזוי פיעל נישט קרענקען.

אבער אז איהר, גבירים, ווילט מעהר קיין געלד נישט געבען אויפצוהאלטען דעם יודישען שפיטאל, דאן וועט דאך די שכינה מוזען קומען צו אייך אין די רייכע הייזער!...

Kino ADRIA
שבת דעם 18 1 און 3 און
זונטאג דעם 19 12 און 2 אז
פריהמארגען - פילמען
SZEF WYWIADU
CONRAD VEIDT

Do niedzieli dnia 19 grudnia włącznie
Wznowione arcydzieło p. t.
NA SYBIR
w rolach głównych.
Jadwiga Smosarska, Brodzisz, Samborska
Jako drugi:
Wspaniały film
NA BEZDROZACH
w rol. gł.
Joan Beal i Joan Fontaine

Kino ADRIA

B. P.

E. SZ. MIŃSKA

zmarła dnia 12/XII r. b. po długiej, ciężkiej chorobie w wieku lat 91, odprowadzona na miejsce wiecznego spoczynku dnia 14/XII b. r.

Wszytkim tym, którzy brali udział w odprowadzeniu drogich nam zwłok ukochanej naszej MATKI, okazując w chwilach dla nas ciężkich tyle serca i współczucia, składają szczere podziękowanie pogrążeni w głębokim smutku

SYNOWIE MIŃSCY.

Głęboko wzruszeni śmiercią

B. P.

Salomei Mińskiej

wyrażamy nasze współczucie

ZAJDENSZNIROWIE

Zamiast kwiatów składamy 10 zł. na rzecz Domu Sierot w Radomiu.

Ofiarowana kwota jest do odebrania w Redakcji

Pozostałym w głębokim smutku

Panom Doktorom MINSKIM

po śmierci najukochanszej MATKI ICH

B. P.

E. Sz. MINSKIEJ

Wyrażają koleżeńskie współczucie

Dr-stwo Hertz

Zamiast kwiatów ofiarujemy 10 zł. na rzecz Domu Sierot.

Ofiarowana kwota jest do odebrania w Redakcji

Wyrazy szczerego współczucia

p. Prezesowi M. DENOWI oraz Rodzinie z powodu śmierci

B. P. **Ojca Ich**

wyrażają

Eljazsostwo Lastman

Wyrazy szczerego współczucia

Dr-om L. MINSKI i J. MINSKI

z powodu śmierci

B. P. **MATKI ICH**

składają

Mendelsonowie

ביום שבת קודש פ׳ ויגש תרצ״ח הלך לעולמו

האיש המפורסם והישר באדם

ר׳ אברהם אליעזר ליפא הכהן דען נ. ע.

בשנת ע״ז לחייו

הלויה היתה ביום א׳ ה׳ טבת בשעה 12 בצ.

את זה מודיעים המקוננים ושרוים בצערם העמוק

בניו, בנותיו, חתניו, חותניו ונכדיו.

Pogrążonej w głębokim smutku

Rodzinie DEN

z powodu śmierci ICH OJCA i mojego WUJKA

B. P. **A. L. DENA**

wyrażają najszczersze współczucie

Gerszon Den z narzeczoną

דעם טיפסטען מיטגעפיהל

דריקען מיר אויס דער פאמיליע דען

צוליב׳ן טויט פון זייער הויך-געשעצטען פאטער

ר׳ אברהם ליפא נ. ע.

בנחמת ציון ינוחמו ולא יוסיפו לדאבה עוד

יוסף בלאס און פאמיליע

מיר בעווײנען דעם טויט פון אונזער טײערען
קײנמאָהל נישט פערגעסענעם פעטער

ר׳ אברהם ליפּע דען נ. ע.

(דער אײנציגער ברודער פון אונזער טאַטען ע״ה)

מיר בעטײליגען זיך אין גרויסען צער צוזאַמען מיט אלע זיהן און טעכטער
און דריקען זיי אויס אונזערע הערצינגסטע טרייסט געפיהלען

משה מאיר דען מיט דער פאמיליע
בן - ציון דען מיט זײן פאמיליע

דעם ג׳ פרעזעס מ. דען
צוליב׳ן טויט פון זײן פאָטער

ר׳ אברהם ליפּא נ. ע.

דריקט אויס מיטגעפיהל
די פערוואַלטונג פון יודישען האַנדווערקער-פערבאַנד
אין ראַדאָם רוײַנסקא 1
קולטור-קאָמיסיע בײַם יודישען האַנדוו. פערבאַנד

דעם טיפסטען מיטגעפיהל און באַדויער דריקען מיר אויס דער חשוב׳ער
פאַמיליע דען
צוליב׳ן טויט פון זייער געליבטען און אונפערגעסליכען פ א ט ע ר

ר׳ אברהם ליפּא נ. ע.

איהר זאָלט שוין באַהיט ווערען פון צער און זייט געטרייסט בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
פאַמיליע פישמאַן
מאַלטשעדסקי 9

מיין אינינסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס דעם פרעזעס פון דער קהלה און פון
שפּיטאַל-ראַט ה׳ מרדכי דען מיט זיין ברודער ירמיה
צוליב׳ן טויט פון זייער

פ א ט ע ר נ. ע.

שמואל אײַדעלבוים

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע ד ע ן
צוליב׳ן טויט פון זייער חשוב׳ען פאַטער און שווער

ר׳ אַברהם ליפּא נ. ע.

זאָל זיי זײן געטרייסט און נישט וויסען מעהר פון קײן צער
מ. וואַרשאוער און פאמיליע

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס
דעם געעהרטען פרעזעס פון דער קהלה
ה׳ מרדכי דען און דעם ה׳ ראזענבוים מיט זײן פרוי
צוליב׳ן טויט פון זייער ליבען פאָטער און שווער

ר׳ אברהם ליפּע דען נ. ע.

איהר זאָלט געפונען א טרייסט און אייער גרויסען צער.
משה וואודקע

מיין אויפריכטיגען מיטגעפיהל דריק איך אויס דעם געעהרטען פרעזעס
ה׳ מרדכי דען צוליב׳ן טויט פון זײן אונפערגעסליכען פ אָ ט ע ר

ר׳ אברהם אליעזר ליפּא דען נ. ע.

זייט געטרייסט אין אייער טיכטיגער געזעלשאפטליכער ארבייט.
משה פוקס.
קאָרעספאָנדענט-סעקרעטאר פון פעראייניגטען ראַדאָמער רעליעף אין ניו-יאָרק פאַרטרעטונג אין ראַדאָם

איך דריק אויס מיין טיפסטען מיטגעפיהל דעם חשוב׳ן פרעזעס מרדכי דען
צוליב׳ן טויט פון זײן געשעצטען

פ א ט ע ר נ. ע.

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
פנחס זילבערשטײַן (געגנלעגר)

דעם טיפסטען מיטגעפיהל אונזער געערטען מיטגליד
ה׳ מ ר ד כ י ד ע ן
צוליב׳ן טויט פון זיין פאָטער

ר׳ אברהם ליפּע דעז נ. ע.

אין זיין געזעלשאַפטליכע ארבייט זאָל ער א טרייסט געפונען
דער ראַדאָמער 15-ער קאָמיטעט בײַם רעליעף
פון די ראַדאָמער לאַנדסלײַט אין ניו - יאָרק

אלס געוועזענער גבאי און מתפלל
אין בית-המדרש פון ר׳ אברהם ליפּע דען
דריק איך אויס דעם מיטגעפיהל דעם פרעזעס
מרדכי דען מיט זיינע שוועסטערען, ברידער און די איידעמס
לײַביל גאָלדפאַרב און וואָלף ראָזענבוים
צוליב׳ן טויט פון זייער פאָטער און שווער

ר׳ אברהם ליפּא נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
שלמה בעלזבערג און פרוי

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דעם געעהרטען פרעזעס ה׳ מרדכי דען
צוליב׳ן טויט פון זיין טייערען און אונפערגעסליכען פ אָ ט ע ר

ר׳ אברהם אליעזר ליפּא נ. ע

אין זיין אונערמידליכער קרישטאַל-ריינער געזעלשאַפטליכער ארבייט
זאָל ער א טרייסט געפינען.
דאָס ביוראָ-פערסאָנאַל פון דער יודישער גמינע
אין ראדאם.

אין נאָמען פון אלע מתפללים פון בית-המדרש
של ר׳ אַברהם ליפּע דען ז״ל,
דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער גאַנצער משפחה ד ע ן
צוליב׳ן טויט פון זייער חשוב׳ען און אנגעזעהענעם פ אָ ט ע ר

ר׳ אברהם ליפּע נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
די גבאים
הירשעל פישמאַן און ישעי׳ מענדעל ראָזענבלאַט

מעומק הלב אנו משתתפים בצערם הגדול
של יו״ר של הקהלה העברית מר מרדכי דען ומשפחתו
למות עליהם אביהם היקר

ר׳ אברהם ליפּא נ. ע.

תנחומים ימצא בעבודתו הצבורית האמונה
זה זמן בביר לא הי׳ יו״ר עוסק באמונה כמוהו
הגבאים דבית המדרש הגדול.
הירשל הירשענהאָרן, יעקב שאפּיר, פּנחס בירענבוים,
משה וויינטרויב, שמרי׳ בערמאַן, אברהם רוטמאַן

משתתפים אנו בצערו של חברנו, יו״ר דקהלתנו
מר מרדכי דעז
למות עליו אביו הנכבד, אהוב לבריות

ר׳ אַברהם אליעזר ליפּא נ. ע.

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
חברה קדישה
בּרדום

הננו מביעים את רגשי-השתתפותנו בצער העמק של יו״ר הקהלה העברית
מרדכי ד ע ן ומשפחתו למות עליהם

א ב י ה ם נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
שמשים מבית הכנסת הגדול ומבית המדרש הגדול ברדום

דאס לעבען אין קעלץ.

צוויי געהיימנוספולע טויטע אין האטעל „פראנצוסקי".

דעם לעצטען זונטאג האלב אכט פריה
איז בעמערקט געווארען, אז אין נומער
8 פון היגען האטעל „פראנצוסקי" גע·
פונען זיך צוויי טויטע מענשען, א פרוי
און א מאנספערשוין.
ווי ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען
פון די דאקומענטען, וואס זענען געפו·
נען געווארען ביי די צוויי טויטע, הייסט
די פרוי אירענא פיניס, פון פאך א
פריזירערין פון סטשענסטאכאוו און דער
צווייטער וואנטארסקי (אויך א פריזירער)
איז פון קעלץ.
ווי פאליציי שטעלט פעסט האט סטא·
ניסלאוו וואנטארסקי אמערשטען דער·
שאסען פר"ל פיניס, און נאכהער זיך
אליין דערשאסען.
די שרעקליכע מארד און זעלבסט·
מארד·טראגעדיע איז געשעהן מיט דער
הסכמה פון אלע ביידע, וועלכע האבען
זיך זעהר געליבט און נישט געהאט די
מעגליכקייטען צו הייראטען.

דאס קראקאווער אפעלאציע־געריכט בעשטעטיגט דעם אורטייל געגען דעם היגען אינדוסטריעלער גאלדפארב.

ווי בעקאנט איז דער היגער יודישער
אינדוסטריעלער. אייגנטימער פון „שים·
קאוויעצקע נאחינע" — גאלדפארב גע·
ווארען בעשולדיגט פאר וועלען איבער·
קויפען א הזכרען בעאמטען פון דער
היגע קראנקע־קאסע איז געהארען פער·
משפט דורכ'ן קרייז·געריכט אויף א יאהר
תפיסה.
געגען דעם אורטייל האט ה' גאלד·
פארב אפעלירט און די לעצטע טעג
אין ער געשטאנען פאר'ן קראקאווער
אפעלאציע·געריכט און אויך דאס אפע·
לאציע·געריכט האט דעם אורטייל פון
א יאהר בעשטעטיגט.
ה' גאלדפארב האט אנגעגעבען א
קאסאציע.

א גרויסע סענסאציע אין קינא „קאסינא"

פרייטאג דעם 17־טען פון 5 נ. מ. און שבת דעם 18־טען פון 1 נאכמיטאג
וועט איהר נאך האבען די געלעגענהייט צו זעהען און בעוואונדערען דעם וועלט·בעריהמטען יודישען שלאגער־פילם,
וועלכער שטייגט איבער אלע ביז איצטיגע יודישע פילמען

דער פורימשפילער

אין וועלכען ס'נעמען אנטייל די בעריהמטע יודישע, פויליש·אמעריקאנער פילם·ארטיסטען:
זיגמונט טורקאוו, א. סאמבערג, מ. באזשיק און דאס פרעהליכע פארל! היימי דזשיי־ה. קאבסאהן און מרים קרעפין

פערשפילט ביי „פארא" „ניע פארא" 45 זל.

די היגע פרוי ליבע לאכאוויטש (שענ·
קיעוויטשא 44) געהענדיג אויף דער
פיאטראקאווסקא גאס און זעהענדיג וואו
מען שפילט אין „פארא" „ניע פארא"
איז מען „געווינט" געלד, האט זיך גע·
לאזט אברעדען פון א אונטערשפילער
און זיך געפרובט ס'מזל ביז זי האט
פערשפילט 10 זל. דער אונטערשפילער
זעהענדיג אבער אז די פרוי האט נאך
א פאר זלאטעס האט ער אזוי לאנג גע·
צויגען פון איהר ביז פרוי לאכאוויטש
האט פערשפילט אין משך פון 15 מינוט
45 זל.
ווען די פרוי האט אנגעהויבען צו
מאהנען צוריק דאס פערשפילטע געלד
האט ער געמאכט ויברח...
פרוי לאכאוויטש האט געמאלדען אין
דער פאליציי.

פעפעס'שער טהוער דיבוא טרעט ארויס געגען דער יודען־העצע.

דעם לעצטען זונטאג ביי א איבערפע·
פולטען זאל פון טעאטער „פאלסקי" איז
פארגעקומען א גרויסע פערזאמלונג פון
„פ. פ. ס." מיט'ן אנטייל פון געח.
דעפ. דיבוא, יוענען די יעצטיגע פאלי·
טישע און חירטשאפטליכע לאגע אין פוילן
געעפענט די פערזאמלונג האט דער
פ. פ. ס. סעקרעטאר שליחינסקי, וועל·
כער בעערט די פערשטארבענע פ. פ. ס.
פיהרער: לימאנאווסקי, דאשינסקי און
סטרוג. דאן ערטיילט ער דאס ווארט
צו זיין רעפעראט דיבוא, וועלכער דער·
מאנט דאס יאהר 1922, ווען עס איז
געשעהן דער מארד איבערן ערשטען
פוילישען פרעזידענט.
דער רעדנער שילדערט די „מעשים
סובים" פון די „פאטריאטען" פון די
אמאליגע „יאראדאווע·דעמאקראטען"
(היינט ענדעקעס און נארא), וועלכע
האבען אין די יאהרען 1905–7 גע·
קעמט די צארישע שטיוועל און געגאנ·
גען אין שפאן פון די צארישע טיראנ·
נען, קעמפענדיג אליין געגען פוילישע
בירגער. אין יאהר 1920 בעת'ן קאמף
מיט די באלשעוויקעס זענען די ענדע·
קישע העלדען אנטלאפען קיין פויזען,
איבערלאזענדיק ווארשא אין גרעסטען
געפאהר אויף גאטס־בעראט. כדי צו
קענען קומען צו דער מאכט, זענען
זיי ארויס מיט א „קוויטש", אז פרע·
זידענט נארוטאוויטש איז געוועהלט גע·
ווארען מיט יודישע שטימען אלס פוי·
לישער פרעזידענט און צוליב טאקע די
שרעקליכע העצ־קאמפאניע געגען דעם
גרויסען פוילישען דעמאקראט — זענען
געפאלען די שרעקליכע און גרויזאמע
ניעוויאדאמסקע שאסען.
אויך היינט — שרייט אויס דיבוא
פילט זיך שטארק רעד ניעוויאדאמסקי
גייסט. אונטער'ן מאנטעל פון באיקאט,
יודען־העצע, אנפאלען אויף יודען און
אויף זייערע סטראגאנען, באמבע־ווארפ·
פערס און אנד. ווילען זיי אריינברענגען
א צושטערונג אין לאנד, אבער מיר —
„פ. פ. ס." ווילען מיט אונזער גרעסטער
עקשנותדינקייט קעמפען געגען די היינ·
טיגע ניעוויאדאמסקיס, וועלכע רופען
זיך נארא־פאלאנגא, נארא־א.ב.צ. און
אנד. ביז דעם נצחון פון א סאציאליס·
טיש'דעמאקראטיש פוילען.
נאכדעם ווי דער רעדנער אינפאר·
מירט וועגען דעם לעצטען בעזוך פון
„פ. פ. ס." ביים מלוכה־פרעזידענט, ווי
אויך וועגען דעם מעמאריאל. וואס די
דעלעגאציע האט איבערגעגעבען דעם
פרעזידענט, ווערט די גרויסע פערזאמ·
לונגען געשלאסען.
ס'איז נאר איין שאד, וואס די אוי·
דאטאריע איז ניינציג פראצענט געווען
א יודישע.

מיר דריקען אויס מיטגעפיהל אונזערע קוזינקעס
מאניע און באשקע, אונזער מומער סארקע ווי אויך די מיהמעס
מלכה'לע און רוזשע צום טויט פון זייער מוטער און שוועסטער,
אונזער מיהמע
לאה גרינבערג ע"ה
מיר ווינשען זיי זאלען שוין מעהר נישט וויסען פון קיין צער.
באלטשע און מרדכי לייב פישמאן, ראדאם.

אקטיווע טעטיגקייט

פון יוד. געז. פאר לאנדקענטשאפט אין קעלץ.

שטיל בעשיידען אהן שום רעש און
געפילדער פיהרט די היגע יודישע גע·
זעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט א זעהר
אקטיווע טעטיגקייט צווישען איהרע גרוי·
סע צאהל מיטגלידער.
לעצטענס האט די פערוואלטונג פון
דער אויבענדערמאנטער געזעלשאפט
איינגעפיהרט פאר איהרע מיטגלידער
א זעהר וויכטיגער נייעס. יעדען פרייטאג·
צונאכטס קימען פאר אינטערעסאנטע
פארלעזונגען אויף וויסענשאפטליכע און
ליטעראַרישע טעמעס דורך די פרעלע·
גענטען: פראפ. גראוסבארד, ד"ר פייסט,
פר"ל ד"ר פיילער, פראפ. מאיעחסקי
און אנד. אויך דעם היינטיגען פרייטאג
8 אוונט קומט פאר א אינטערעסאנטע
פארלעזונג פון ד"ר פייסט.
אויף דעם צווייטען חודש גרייט זיך
די פערוואלטונג אדורכצופיהרען ביי
אונז אין שטאדט א גרויסע ווערבירונגס·
אקציע, כדי אריינצופיהרען וואס מעהר
מיטגלידער אין דער יודישער געזעלשאפט
פאר לאנדקענטשאפט.

א בעלוינונג פאר אויסדויער.

אהן אויסדויער קאן מען נישט רעכע·
נען אויף ערפאלג אויך קיין שום געביט.
עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער,
אז דאס איינפלאצען אויסדויער און
סיסטעמאטישקייט איז אן אלגעמיינער
ערציהונג'ס כלל. אממערסטענס איבער·
ציינענד אבער איז געוויס דאס צוגע·
וואוינען צום אויסדויער, אויב דאס
בינדט זיך מיט א דירעקטען און גאנץ
קאנקרעטען פערזענליכען נוצען. אזא
ראל שפילען טאקי די פרעמירטע שפאר·
ביכלעך פון פ. ק. א., וועלכע בעווייזן
צו פבראיינגען דאס נוצליכע מיט'ן
אנגענעהמען: דעם דויערהאפטען נוצען
פון שפאר־ביכלעך מיט דעם אונצוויי·
פעלהאפטען פערגעניגען צו בעקומען א
פרעמיע.
שוין דאס אויסרעכענען די בעדינגונ·
גען איז גענוג איבערצייגענד. אויף
יעדע 100 פרעמירטע שפאר־ביכלעך פון
דער סעריע 5 פאלען אויס 82 פרעמיעס
פאר סיסטעמאטישקייט ווערען אויסגע·
צאהלט פרעמיעס 500, 250, 100 און
50 זל. נאכ'ן געווינען די פרעמיע
בעטייליגט זיך דאס שפאר־ביכעל אין די
וויטערדיגע ציהונגען. אונאבהענגיג פון
די פרעמיעס צאהלט אויס פ. ק. א. נאך
9 און א האלב יאהר דעם גאנצען איינ·
געצאהלטען קאפיטאל מיט די פראצענ·
טען אין דער הויך פון 600 זל. און אין
פאל אויב עס פאלט אויס א פרעמיע
פאר אויסדויער — 1000 זל. אנשטאט
600 זל.
מען דארף דערביי אנמערקען, אז
דער אבצאהל בעטרעפט בלויז 5 זל.
מאנאטליך. יעדער קאן אבער בעזיצען
אן'אומבעגרעניצטע צאהל שפאר־ביכלעך,
פערפילפאכענדיג אזוי ארום די שאנסען
צו געווינען פרעמיעס.

ספארט.

קראקאווער „מכבי" פערשפילט אין קעלץ

דעם לעצטען זונטאג האט געחיילט
אין קעלץ די באקס־מאנשאפט פון קרא·
קאווער „מכבי", וועלכער האט זיך גע·
טראפען מיט'ן היגען „גראנאט" אין א
פריינדשאפט־מעטש און פערשפילט מיט
א הויכען רעזולטאט 4 — 12 צו
„גראנאט". כאטש ביי אביעקטיווע ריכ·
טער האט דער רעזולטאט געדארפט זיין
א אנדערער און גינסטיגער פאר'ן „מכבי"

MILIONY KOBIET
NA CAŁYM ŚWIECIE
STOSUJE SŁAWNE KOSMETYKI
CÉDIB
PARIS
•PUDRY•KREMY•TUSZ DO RZĘS
POMADKA DO UST •RÓŻ •MLECZKA•
Żądajcie w najbliższej perfumerii lub drogerii bezpłatnej broszury Cédib o indywidualnej i racjonalnej pielęgnacji skóry.

טעאטער „ראזמאיטשטשי"
חינט פרײטאג דעם 17 ד. ח 9 אװענד
די שלאגער-אפערעטע
משוגע אויף טויט
זונטאג דעם 1 ד. ח. 9 אװענד
דער גאלדענער חלום
אין 3 אקטען געשפּילט מיט'ן גרעסטן ערפאלג אין אמעריקא
געלעכטער, שפאנענדער אינהאלט, קאמיזם
אנפיהרונג: שמחה נאטאן
אנסאמבל: פראניע װינטער, דניאל שאפּירא
(פון פאריזער שװארץ אנסאמבל)
נ. נאטאן, גאװא-װאי, פ. זאק י. װידזעצקי, מ. בערו, ק. רױטענבערג, מ. גורװיטש, מ. טאל.

נייער שפּיל-סיסטעם פון דער קלאסען-לאטעריע.

מיר האבען דערהאלטן פונ'ם דירעק־טאר פון דער פּוילישער מאנאפּאל-לא־טעריע פאלגענדעס:

אין צוזאמענהאנג מיט דער אויסקלע־רונג, װאס איז פארשילט געװארען דער פּרעסע דעם 12-טען דעצעמבער 1937, בין איך געקומען צו דער איבערציגונג, אז ס'לאזט זיך אין א געװיסער מאס אויסגלייכען די פארלאנגען פון ביידע ארט שפּילער, פארגרעסענדיק, נעמליך, די צאל געװינסען אויפ'ן חשבון פון זייער איכות, איינהאלטענדיג אין דער זעלבער צייט די מעגליכקייט צו געפונען אויף איין לאס א גרעסערע קװאטע.

דאס באשטייט דערין, װאס איבער־לאזענדיג דעם איכות פון די ביז איצ־טיגע געװינסען און הפכרענדיג עס טיילװייז אפילו, װערט דער לאס צוטיילט אויף מעהר טיילען בתנאי, אז די פּרייזן פון א טייל לאס זאל ניט געענדערט װערען.

אין דער 41-לאטעריע װעט א לאס צו־טיילט װערן אויף 5 טיילען. יעדער טייל װעט קאסטען 10 זל. די אלגעמיינע צאל לאסען װעט פארקלענערט װערען פון 195.000 ביז 160.000. דאס געװינס פון א מיליאן זל. װעט פארבלייבען. דאס הויפּט-געװינס פון דער ערשטער קלאס װעט זיין 100.000. אין דער צװיי־טער — 125.000 זל., אין דער דריטער — 150.000 זל; אזוי-ארום װעט אויספאלן אויף איין טייל לאס א קלענער געװינס אין דער פיערטער קלאס אנשטאט 250.000 זל. — 200.000 און דער ערשטער קלאס אנשטאט 25.000 זל. — 20.000 און דער צװייטער קלאס 25.000 פארבלייבט אן ענדערונג, אין דער דריטער קלאס אנ־שטאט 25.000 זל. — 30.000 פון דער צװייטער זייט אבער, אויפ'ן ארט פון 4 מאל געװאונען, װי ביז איצט, װעט זיין 5 מאל די שאנסען צו געװאונען פון אלע שפּילער פארגרעסערט זיך אויף 25 פּראצ.

ס'איז פארשטענדליך, אז דאס קלענס־טע געװינס װעט איצט באטרעפען 50—62 זל. דאס הייסט אזא קװאטע, אז נאכ'ן אראפּרעכענען 20 פּראצענט זאל דאס ענטשפּרעכען דער פּרייז פון א לאס צו דעם װייטערדיגען קלאס.

אלזא װערט אזוי-ארום פארגרעסערט די צאהל געװינסען צוזאמען מיט די שאנסען צו געװאונען און גלייכצייטיג לאזט מען איבער די מעגליכקייט צו גע־װינען א גאנצען מיליאן, 100.000 זל. אפילו אויך 125.000 און 150.000 זל. װען עמיצער װיל געװינען א גרעסערע סומע קאן ער נעמען אלע פינף טיילען פון די לאסען.

דאס צװייטע װאלט מען נישט גע־קאנט דערגרייכען מיט א געװינהליכען צוזאמענקלעבען די געװינסען אויף קלענערע קװאטעס. איך האב דעם איינדרוק, אז דער נייער סיסטעם װעט צופרידענשטעלען אויב ניט אלע שפּילער, סאַ אלענפאלס א בעדייטענדע טייל. אויף אזא אופן פרובט מען דאס נייע סיסטעם. װאס שטיצט זיך אויפ'ן פּרינציפּ פון פארגרע־סערען די צאהל קלענערע געװינסען, אין דער צייט, װען ס'לאזט גלייכצײ־טיג איבער די מעגליכקייט צו געװאו־נען גרעסערע געװינסען.

BÓLACH GŁOWY
stosuje się proszki
•PSZCZÓŁKA•

ענדע פון 1-טע זייט

פון דארט האט מען איהם געטראגען אין שוהל אריין װאו ס'האבען איהם חארים מספיד געװען הרב קעסטענבערג און ר' ירחמיאל גוטמאן.

א גרויסער עולם איז ארויס אויפ'ן בית עולם, װאו מ'האט ר' אברהם ליפּא דען געבראכט צו זיין אייביגער רוה אין זיין פאמיליען-גרוב נישט װייט פון זיין יונג-פארשטארבענער טאכטער גיטעלע.

ר' אברהם ליפּא איז געװען קראנק א לענגערע צייט אבער זיין געזונד־צושטאנד האט זיך פיעל פערערגערט מיט'ן טויט פון זיין יונגע טאכטער ניסע־לע, װעלכע ער האט זעהר ליעב געהאט. זיינע קינדער האבען זיך מוסר נפש געװען, װעלענדיג מיט כל הכוחות דערהאלטען איהם ביים לעבען. אבער לײדער האט זיך דאס נישט איינגעגעבען.

דער טויט פון דעם דאזיגען הארציגען יוד, װאס האט זיין גאנץ לעבען גע־האלטען אפען די האנד פאר צדקה און אלעראט װאהלטעטיגקייטען האט איבערגעלאזט אין שטאדט א טיפען רושם.

פאר יציאת נשמה האט ער זיך געהייסען געבען זיין בעליבטן חומש'ל מיט א סך פירושים, װאס ער האט איבערגעלאזט אין א צװאה. דערנאך האט ער זיך געװענדעט צו די קינדער מ'זאל פאהרען קיין גער און מ'זאל איהם מז־כיר זיין פאר'ן גערער רבי'ן. באלד האט ער אויסגעהערט צו רעדן און אויסגע־הויכט זיין צארטע נשמה. כבוד זיין אנדענקען!

געװארפען א שטינק-באמבע אויף א יוד. געשעפט.

מיטװאך אװענד-צייט האט מען אריינ־געװארפען א שטינק באמבע אין יודישן קאלאניאל-געװעלב פון קיילער אויף פילסודסקי גאס. דער רויך און דער געשמאנק האבן קאליע געמאכט סחורות און פאראורזאכט א בעדייטענדן שאדען.

אויספארשונג ארום די קהלה-װאהלען

אין צוזאמענהאנג מיט אן אנקלאגע צו דער פּראקוראטור, אויף די לעצטע קהלה-װאהלען, פיהרט דער אויספאר־שונג'ס-אמט א חקירה ודרישה. עס װע־רען אויסגעהערט מענשען פון װאהל־קאמיסיעס און אויך די, װאס זענען געװען אנװעזענד ביים צעהלען די װאל-צעטלען

א הערצליכען מזל טוב װינשען מיר
אונזער חבר װעלװעל װיזענבערג און פרוי
נאטאליע
צו דער חאכציים פון זייער טאכטער
זאלען זיי פיעל נחת האבען פון זייערע קינדער און דעם יונגען פּאר'ל א גליקליך צוזאמענלעבען.
חברה „אהבת רעים"

DBAJCIE O ZDROWIE DZIECI
NADSZEDŁ Swieży TRAN
SKŁAD APTECZNY ST. KUROWER
RADOM, ZEROMSKIEGO 1

דעם טיפסטען מיטגעפיהל
דריקען מיר אויס דעם געערטען פּרעזעס מרדכי דען
צוליב'ן טויט פון זיין
פאטער נ. ע.
אין אייער פארצװייטער געזעלשאפטליכער ארבייט זאלט איר א טרייסט געפונען.
די פערח. פון צענטר. דעט. און קליינהענדלער־פערבאנד אין פוילען אבטיילונג אין ראדאם

מן מות אביכם הנגיד הנ בן יקר רוח
הר' ר' אברהם ליפּא הכהן דען ז"ל
מאד יהמה לבבנו ומברכים אתכם שהמקום ינחם אתכם בתוך שאצו"י ומהיום והלאה ישמע ששון ושמחה כאהליכם.
ועד של „הכנסת-אורחים" בראדום.

פון רעדאקציע

צוליב מאנגעל אין פּלאץ זענען גע־בליבען נעקראלאגען, אנאנסען, נאטיצען, װעלכע װעלען ערשיינען אין קומענדי־גען נומער.

צוליב דעם טעם האט אויך נישט געקענט אריין די רעצענזיע פון יודי־שען טעאטער.

צװיי חזנים.

היינטיגען שבת דאװענט אין שוהל דער שעדלעצער חזן שיפּאחיטש. עס איז אויך געקומען דער פשעמישלער חזן קויפמאן. עס געהען אונטערהאנד־לונגען, אז ביידע חזנים זאלען זיך טיי־לען מיט'ן דאװנען.

היימישע געשמאקע מיטאגען
עס װערען ארויסגעגעבען מעגליך פרישע און געשמאקפולע מיטאגען אויף ושעראמסקעגא 25 ח. 13
פון די מיטאגען קענען קאנסומירען אפילו די, װאס זענען פארויכטיג אין פיהרען א דיעטע.